

PISA
Platforma pentru Inițative
de Securitate și Apărare

DEMOCRAȚIA ' SUB ASEDIU

**PROVOCĂRI LA ADRESA
SECURITĂȚII NAȚIONALE
ȘI CONTRACARAREA
AMENINȚĂRILOR HIBRIDE
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

CONSTATĂRI-CHEIE

**STUDIU REALIZAT DE PISA ÎN CADRUL PROIECTULUI DCAF – CONSOLIDAREA GUVERNĂRII
SECTORULUI DE SECURITATE ÎN MOLDOVA, FINANȚAT DE SUECIA**

**Democrația sub asediu.
Provocări la adresa securității naționale
și contracararea amenințărilor hibride
în Republica Moldova**

Constatări-cheie

**Studiu realizat de PISA în cadrul proiectului DCAF –
Consolidarea guvernării sectorului de securitate în
Moldova, finanțat de Suedia**

Chișinău 2025

Despre PISA

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) este o organizație neguvernamentală independentă, dedicată promovării unei Moldove sigure și reziliente. PISA oferă expertiză prin analize, instruirii, publicații și evenimente, contribuind la supravegherea democratică și la implicarea publicului în sectorul de securitate și apărare. Prin educație, cercetare și advocacy, organizația susține consolidarea capacităților instituționale și societale, implicarea societății civile în guvernanță, sporirea gradului de informare privind problemele de securitate și îmbunătățirea eficienței politicilor publice și a asistenței internaționale, cu accent pe domenii precum Femeile, Pacea și Securitatea (FPS), comunicarea strategică, reforma sectorului de securitate și guvernanța democratică.

Constatările-cheie ale studiului Democrația sub asediu. Provocări la adresa securității naționale și contracararea amenințărilor hibride în Republica Moldova reprezintă un rezumat sintetic al studiului extins, care evidențiază complexitatea și persistența amenințărilor hibride la adresa Moldovei în perioada 2020–2025.

Aceste constatări-cheie au fost elaborate de autori cu susținerea Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), care a coordonat procesul de cercetare și elaborarea documentului.

DCAF – Geneva Centre for Security Sector Governance a sprijinit studiul și a oferit asistență metodologică, în cadrul proiectului „Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova”, finanțat de Suedia.

Autori: Sanda SANDU (Capitolul 1, 4 și 9), Elena MÂRZAC (Capitolul 7, 8 și 10), Natalia ALBU (Introducere, Capitolul 6), Florin GÎSCĂ (Capitolul 1 și 8), Viorel ALBU (Capitolul 5), Vadim VIERU (Capitolul 1), Alexandru DEMIANENCO (Capitolul 1), Ion MANOLE (Capitolul 2), Iuliana DRĂGĂLIN (Capitolul 3)

Coordonator: Rodica PANȚA

ISBN:

Declinare de responsabilitate

Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opiniile sau pozițiile oficiale ale PISA, DCAF, Guvernului Suediei sau ale instituțiilor partenere.

Cuprins

Lista abrevierilor	5
Introducere	
De la fragilitate la reziliență: premisele raportului	6
Capitolul 1	
Instrumentalizarea drepturilor democratice: de la libertăți deturnate la arme ale destabilizării	10
Capitolul 2	
Alegeri capturate: manipularea electorală ca armă hibridă împotriva democrației	13
Capitolul 3	
Economia fragilă: de la șantaj financiar la arme hibride împotriva suveranității	17
Capitolul 4	
Corupția și justiția: între vulnerabilitate și reziliență	21
Capitolul 5	
Criza permanentă: șantajul hibrid și dependența energetică a Republicii Moldova	25
Capitolul 6	
Apărarea în zona gri: presiuni hibride asupra sectorului militar	28
Capitolul 7	
Capturarea spațiului informațional: de la pluralism distorsionat la instrumente de control hibrid	31
Capitolul 8	
Instrumentalizarea identității: religia, limba și memoria istorică în mâinile propagandei	35
Capitolul 9	
Războiul fără tancuri: spațiul cibernetic sub atac	39
Capitolul 10	
Societatea civilă sub presiune: de la delegitimare la constrângere	42
Tabel informativ	
Cartografierea domeniilor țintă ale atacurilor hibride și măsurilor de răspuns	45

Lista abrevierilor

ADO	Apărători ai Drepturilor Omului
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
BEI	Banca Europeană de Investiții
BM	Banca Mondială
BNM	Banca Națională a Moldovei
CCA	Consiliul Coordonator al Audiovizualului (denumire utilizată anterior pentru CA)
CEC	Comisia Electorală Centrală
CoE	Consiliul Europei
DDoS	Distributed Denial of Service (Atac Distribuit de Refuz al Serviciului)
GOTR	Grupul Operativ de Trupe Ruse (staționate ilegal în Transnistria)
MGRES	Moldavskaia GRES (Centrala electrică de la Cuciurgan, Transnistria)
OSC	Organizație a Societății Civile
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PAS	Partidul Acțiune și Solidaritate
PIB	Produsul Intern Brut
SIS	Serviciul de Informații și Securitate
SLAPP	Strategic Lawsuit Against Public Participation (proces abuziv în justiție împotriva participării publice)
SPCSB	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
StratCom EU	Divizia de Comunicare Strategică a Uniunii Europene
StratCom COE NATO	Centrul de Excelență NATO pentru Comunicarea Strategică
UE	Uniunea Europeană
UTA Găgăuzia	Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

Introducere. De la fragilitate la reziliență: premisele raportului

Acest rezumat executiv prezintă principalele constatări și concluzii ale studiului Democrația sub asediu. Provocări la adresa securității naționale și contracararea amenințărilor hibride în Republica Moldova. Sumarul evidențiază vulnerabilitățile existente, tacticile utilizate și măsurile de răspuns adoptate, oferind o imagine de ansamblu asupra contextului național de securitate. Analiza detaliată și argumentele extinse pot fi consultate în versiunea integrală a studiului.

Studiul pornește de la premisa că experiența Republicii Moldova oferă lecții utile și altor state, constituind un veritabil „laborator strategic” pentru analiza modului în care vulnerabilitățile critice pot fi exploatate de actori ostili. În perioada 2020–2025, asupra căreia se concentrează autorii, Moldova a fost expusă la amenințări hibride constante și complexe, provenite în special din partea Federației Ruse, care urmărește extinderea influenței sale în regiune prin destabilizarea instituțiilor democratice, cultivarea sentimentului de insecuritate și subminarea coeziunii sociale.

Invazia asupra Ucrainei a amplificat vulnerabilitățile interne deja existente, scoțând în evidență limitele unui răspuns fragmentar și lipsa unor mecanisme funcționale de avertizare timpurie. Amenințările documentate în acest volum – intruziuni cibernetice, manipularea informației, corupția financiară și ingineria socială – se alimentează reciproc, generând efecte multiplicative.

Operațiunile desfășurate de Federația Rusă în Moldova demonstrează o capacitate remarcabilă de adaptare: învățare continuă din încercările eșuate, exploatarea vulnerabilităților emergente și ajustarea tacticilor pe baza feedback-ului în timp real. Studiul evidențiază modul în care tactici precum „războiul mental” și „controlul reflexiv” au fost completate de tehnologii asimetrice, inclusiv utilizarea criptomonedelor și coruperea proceselor electorale în alegerile parlamentare din 2025.

Un element recurent al agresiunii hibride este utilizarea inteligenței artificiale în campaniile de

dezinformare – prin micro-țintire, boți, deepfake-uri și articole fabricate – într-un ciclu informațional de tip „Matryoshka”, menit să atragă inclusiv publicul foarte tânăr în spații informaționale paralele și segregate.

În paralel, Rusia desfășoară acțiuni de sabotaj – incendieri, huliganism, alerte false cu bombe, proteste cu risc de violență și atacuri cibernetice – toate integrate într-o strategie ce vizează reducerea participării electorale, contestarea legitimității scrutinelor și erodarea încrederii în instituțiile statului.

Experiența Moldovei confirmă că abordările tradiționale de fact-checking și debunking sunt insuficiente împotriva campaniilor moderne de dezinformare. Abundența informațiilor false, combinată cu impactul psihologic cumulativ și țintirea sofisticată a declanșatorilor emoționali, creează un mediu în care adevărul luptă să concureze cu narațiunile convingătoare. Una dintre cele mai profunde provocări ale Moldovei – și una comună în toată Europa – este fragmentarea discursului public în realități incompatibile. Democrația funcțională necesită o înțelegere comună a faptelor de bază.

Răspunsul instituțional, în ciuda limitărilor inițiale, a evoluat într-un sens constructiv: prin inovație normativă, crearea de structuri specializate, o bună colaborare interinstituțională și implicarea activă a societății civile.

În ultimii ani, Moldova a adoptat măsuri importante pentru consolidarea rezilienței, inclusiv recunoașterea explicită a Rusiei ca actor ostil în Strategia Securității Naționale (2023), adoptarea Strategiei Naționale de Apărare (2024), lansarea Misiunii de Parteneriat a Uniunii Europene și fortificarea parteneriatelor strategice. Răspunsul Moldovei demonstrează că strategiile eficiente de contracarare a amenințărilor hibride necesită coordonare fără precedent între instituțiile guvernamentale.

Studiul identifică actorii implicați și a instrumentele hibride utilizate de aceștia, analizează scenariile de impact și formulează recomandări concrete pentru consolidarea rezilienței instituționale și naționale. În acest sens, este promovată o abordare sistemică, care corelează dimensiunile informațională, energetică, economică, militară și juridică ale securității, inclusiv aspectele legate de statul de drept. Totodată, este subliniată importanța cooperării internaționale, a schimbului de expertiză și a consolidării rolului societății civile în contracararea amenințărilor hibride.

Metodologia studiului îmbină analiza documentară, interviuri cu experți, chestionare, sondaje și instrumente bazate pe inteligență artificială pentru evaluarea fenomenelor de dezinformare online. Datele colectate sunt interpretate prin metode de analiză calitativă și cantitativă, iar scenariile prospective explorează atât o traiectorie optimistă, cât și una pesimistă, în funcție de evoluțiile post-electorale. Totuși, concluziile studiului sunt condiționate de accesul limitat la date clasificate, valabilitatea temporală redusă a unor informații și dinamica accelerată a tehnicilor hibride emergente.

Structura și relevanța studiului. Studiul este structurat în zece capitole tematice, fiecare abordând un domeniu-cheie de vulnerabilitate: protestele și valorile democratice, manipularea electorală, corupția și justiția, securitatea energetică, economia și sectorul bancar, apărarea militară, securitatea cibernetică, spațiul informațional, identitatea socială și societatea civilă. La finalul fiecărui capitol se regăsește un set de concluzii și recomandări strategice, concepute pentru a sprijini atât factorii de decizie de la Chișinău, cât și partenerii europeni și euroatlantici în înțelegerea mecanismelor de acțiune ale amenințărilor hibride în contextul Republicii Moldova.

Relevanța studiului nu se limitează la nivel național. Republica Moldova reprezintă astăzi un studiu de caz pentru întreaga regiune. Modul în care statul va reuși (sau nu) să facă față acestor amenințări hibride poate constitui un precedent important pentru alte țări din Parteneriatul Estic și chiar pentru state membre ale Uniunii Europene. Astfel, prezentul document nu se rezumă la o simplă radiografie a amenințărilor hibride cu care se confruntă Republica Moldova, ci poate informa procesul de planificare strategică, fiind util pentru Guvern, partenerii internaționali și instituțiile implicate în asigurarea securității regionale.

Concluziile generale ale studiului evidențiază că, indiferent de evoluția conflictului din Ucraina, Federația Rusă va rămâne o amenințare strategică majoră pentru Moldova și securitatea europeană. Vulnerabilitățile democratice, economice, energetice și informaționale pot fi exploatate cu ușurință în scopuri de destabilizare.

În acest context, apărarea democrației nu se reduce la garantarea formală a drepturilor fundamentale, ci presupune investiții consistente în reziliență instituțională și socială, consolidarea încrederii publice și menținerea unor parteneriate internaționale eficiente.

socială și cooperarea internațională devin elemente indispensabile pentru contracararea eficientă a războiului hibrid.

Răspunsurile birocratice tradiționale sunt prea lente pentru ritmul rapid al campaniilor hibride moderne. Experiența Moldovei subliniază că guvernele democratice trebuie să "se comporte ca start-up-uri mobile" pentru a contracara eficient amenințările hibride; este nevoie de abordări integrate, orientate nu doar spre protecție, ci și spre transparență și participare civică. Construirea rezilienței societale necesită investiții pe termen lung în alfabetizarea media, educația gândirii critice și campaniile de sensibilizare publică.

Într-o eră în care amenințările hibride nu cunosc granițe, lecțiile desprinse din acest context pot ghida democrațiile europene în consolidarea propriei reziliențe. Moldova nu este doar un caz expus, ci un partener strategic activ, capabil să contribuie cu soluții flexibile și inovatoare la securitatea colectivă europeană. În fața acestor provocări, reziliența instituțională, coeziunea

Capitolul 1

Instrumentalizarea drepturilor democratice: de la libertăți deturnate la arme ale destabilizării

Valorile democratice și stabilitatea politică reprezintă pilonii suveranității Republicii Moldova și criteriile definitorii pentru integrarea europeană. Tocmai aceste fundamente devin ținte pentru actorii ostili, care exploatează libertatea de exprimare și dreptul la protest pentru a submina instituțiile și a proiecta imaginea unui stat fragil.

1.1. Vulnerabilități exploitate

- **Polarizarea socială și identitară.** Diferențele dintre orientarea pro-europeană și cea pro-rusă sunt amplificate prin proteste și campanii informaționale.
- **Nemulțumiri economice reale.** Crizele energetice și inflația din 2022–2023 au oferit un fundal propice mobilizărilor de stradă, transformate de actori ostili în proteste anti-guvernamentale.
- **Instituții democratice fragile.** Lipsa de încredere în justiție și percepțiile de corupție reduc legitimitatea statului și stimulează folosirea protestelor ca presiune politică.
- **Rolul unor actori religioși și civici.** Unele instituții religioase și OSC-uri difuzează narațiuni anti-occidentale, legitimând indirect acțiuni destabilizatoare.

Aceste vulnerabilități sunt exploatare pentru a crea impresia unui „stat în permanentă criză”.

1.2. Tactici hibride utilizate

- **Finanțarea ilegală a manifestațiilor** prin intermediul partidelor și rețelelor cu legături externe.
- **Infiltrarea grupurilor de protest** cu provocatori pentru a genera incidente și percepția de instabilitate.
- **Exploatarea mass-mediei și a rețelelor sociale** pentru a amplifica artificial amploarea protestelor și a le prezenta drept „mișcări naționale masive”.
- **Distorsionarea valorilor democratice.** Protestele sunt prezentate ca dovadă a unei pretinse „dictaturi pro-europene”.

Aceste tactici urmăresc erodarea treptată a stabilității politice și pregătirea terenului pentru contestarea rezultatelor electorale.

1.2.1. Tactici aplicate în regiunea transnistreană

- **Control politic și social.** Populația este supusă unui climat de frică prin restrângerea libertăților, rețineri arbitrară și cenzură.
- **Constrângere economică.** Fermierii și operatorii economici sunt obligați la taxe ilegale, resurse redirectionate ulterior către activități subversive.

- **Monopol informațional.** Presa independentă este interzisă, ceea ce asigură controlul total asupra spațiului mediatic.
- **Recrutare și militarizare.** Tinerii sunt antrenați în tabere paramilitare și îndoctrinați prin discursuri ostile Chișinăului.

1.3. Impact asupra democrației și stabilității politice

■ **Decredibilizarea mișcărilor civice autentice.** Protestele reale își pierd legitimitatea în ochii publicului.

■ **Erodarea încrederii în instituții.** Autoritățile sunt prezentate fie ca represive, fie ca incapabile să mențină ordinea publică.

■ **Fragmentarea societății civile.** Organizațiile sunt etichetate drept „pro-europene” sau „pro-ruse”, pierzând rolul de mediator între stat și cetățeni.

■ **Instrumentalizarea drepturilor fundamentale.** Libertatea de exprimare și dreptul la întrunire devin pârgii de destabilizare.

1.4. Măsurile de răspuns

Republica Moldova a introdus măsuri pentru a contracara protestele plătite și acțiunile destabilizatoare. În 2025 a fost adoptat un pachet legislativ care sancționează coruperea întrunirilor, iar forțele de ordine au identificat și condamnat grupuri implicate în acțiuni violente. Stoparea fluxurilor ilegale de bani din Federația Rusă a redus amploarea protestelor, dar a generat și riscul unor restricții excesive asupra libertății de întrunire

În paralel, autoritățile au intensificat combaterea dezinformării. Serviciul de Informații și Securitate și Consiliul Audiovizualului au consolidat monitorizarea spațiului mediatic, iar campaniile de alfabetizare media au urmărit creșterea rezilienței societății. Pentru regiunea transnistreană au fost adoptate măsuri specifice: sprijin financiar pentru școlile cu predare în limba română, compensații pentru fermierii afectați de taxe ilegale și

sesizarea partenerilor internaționali privind reținerile abuzive. De asemenea, părinții și elevii au fost informați pentru a evita riscul înrolării forțate în structurile paramilitare locale.

1.5. Concluzii la Capitolul 1

Valorile democratice, fundamentale pentru parcursul european al Republicii Moldova, sunt simultan resurse și vulnerabilități exploatate de actori ostili. Polarizarea socială, nemulțumirile economice și fragilitatea instituțională transformă protestele dintr-un instrument legitim de participare civică într-o pârgă de destabilizare.

Tacticile hibride – finanțarea ocultă, infiltrarea grupurilor radicale, manipularea mediatică și distorsionarea libertăților fundamentale – subminează încrederea în instituții și coeziunea socială. În regiunea transnistreană, acestea sunt consolidate prin control politic, constrângeri economice și monopol informațional.

Măsurile de răspuns au redus parțial impactul destabilizator, dar comportă riscul restrângerii excesive a libertăților civice.

În apropierea alegerilor din 2025, instrumentalizarea protestelor rămâne un risc major.

Constatare-cheie: apărarea democrației nu se reduce la garantarea mecanică a drepturilor fundamentale, ci presupune consolidarea rezilienței instituționale, sociale și informaționale. Dreptul la protest și libertatea de exprimare trebuie protejate ca valori intrinseci, dar și apărate de deturnarea lor de către actori ostili.

Capitolul 2

Alegeri capturate: manipularea electorală ca armă hibridă împotriva democrației

Procesul electoral, fundament al exprimării voinței populare și al consolidării democrației, devine în Republica Moldova o țintă vulnerabilă pentru mecanisme hibride menite să distorsioneze rezultatul votului și să erodeze încrederea în instituții. Frauda electorală – prin corupere, dezinformare și mobilizare organizată – subminează legitimitatea democratică și favorizează obiectivele strategice ale actorilor ostili.

2.1. Vulnerabilități exploatare

- **Finanțarea netransparentă a partidelor.** Formațiuni conduse de Ilan Șor și alte grupări pro-ruse au beneficiat de resurse masive provenite din exterior, mascate prin companii off-shore sau transferuri cash. În 2022, autoritățile au descoperit peste 20 de milioane de lei introduși ilegal în țară pentru proteste și campanii electorale.
- **Instituții electorale fragile.** Comisia Electorală Centrală și instanțele judecătorești au resurse limitate pentru investigarea fraudelor complexe, ceea ce a permis participarea unor formațiuni-paravan pentru interese externe.

- **Nivel scăzut de educație civică.** Electoratul vulnerabil, mai ales din zonele rurale, este predispus la corupere electorală prin distribuirea de bani sau produse.
- **Polarizarea mediatică.** Mass-media afiliată intereselor externe sau oligarhice prezintă campania electorală părtinitor, promovând narațiuni anti-europene și inducând percepția că apropierea de Uniunea Europeană ar aduce „război și sărăcie”.

2.2. Tactici hibride utilizate

Manipularea electorală urmează tipare clare ale războiului hibrid:

- **Cumpărarea voturilor.** Distribuirea de bani și cadouri în comunități vulnerabile a devenit o practică frecventă, documentată de organizații de monitorizare precum Promo-LEX.
- **Utilizarea criptomonedelor.** În 2025, sume estimate la peste 100 de milioane de euro ar fi fost direcționate din Federația Rusă pentru interferența electorală prin mecanisme greu de urmărit.

- **Mobilizarea transfrontalieră a alegătorilor.** Alegători din regiunea transnistreană au fost transportați organizat pentru a vota în favoarea partidelor pro-ruse, unii fiind plătiți direct.
- **Campanii de dezinformare.** Narațiuni false – precum închiderea bisericilor la cererea UE (2020) sau mobilizarea pentru război odată cu apropierea de NATO (2021) – au circulat masiv în spațiul online.
- **Atacuri cibernetice și scurgeri de informații.** Partide și instituții pro-europene au fost vizate prin atacuri informatice, urmate de publicarea de materiale compromițătoare, unele fabricate.
- **Delegitimarea instituțiilor electorale.** Actorii ostili lansează constant mesaje potrivit cărora Comisia Electorală Centrală și Curtea Constituțională sunt controlate politic, pregătind terenul contestării rezultatelor.

2.3. Impact asupra democrației și stabilității politice

- **Reducerea legitimității instituțiilor.** O parte a populației consideră procesul electoral fraudat, ceea ce slăbește autoritatea celor aleși.
- **Crize politice recurente.** Fiecare scrutin este urmat de acuzații de fraudă, proteste și contestări juridice. După alegerile din 2019, activitatea Parlamentului a fost blocată luni de zile.

- **Divizarea societății.** Alegătorii devin captivi unor narațiuni antagoniste, iar dialogul politic se transformă într-o confruntare permanentă. În mediul rural, votul este adesea perceput ca marfă, în timp ce în mediul urban crește frustrarea și scepticismul.
- **Incertitudine strategică.** Manipularea electorală menține Republica Moldova într-o stare de vulnerabilitate și reduce încrederea partenerilor internaționali în stabilitatea politică a țării.

2.4. Măsuri de răspuns

Republica Moldova a adoptat măsuri menite să limiteze fraudă electorală și să sporească transparența procesului democratic:

- un cadru legal mai clar pentru prevenirea și sancționarea fraudei;
- monitorizare electorală extinsă prin implicarea organizațiilor naționale și internaționale;
- consolidarea Comisiei Electorale Centrale și a instituțiilor conexe;
- campanii de educație civică pentru un electorat mai rezilient;
- responsabilizarea partidelor prin condiționarea finanțării publice de respectarea standardelor legale;
- sancționarea promptă a cazurilor de corupere electorală și dezinformare;
- cooperare sporită cu Uniunea Europeană și alți parteneri externi pentru protejarea integrității scrutinelor.

- **Mobilizarea transfrontalieră a alegătorilor.** Alegători din regiunea transnistreană au fost transportați organizat pentru a vota în favoarea partidelor pro-ruse, unii fiind plătiți direct.
- **Campanii de dezinformare.** Narațiuni false – precum închiderea bisericilor la cererea UE (2020) sau mobilizarea pentru război odată cu apropierea de NATO (2021) – au circulat masiv în spațiul online.
- **Atacuri cibernetice și scurgeri de informații.** Partide și instituții pro-europene au fost vizate prin atacuri informatice, urmate de publicarea de materiale compromițătoare, unele fabricate.
- **Delegitimarea instituțiilor electorale.** Actorii ostili lansează constant mesaje potrivit cărora Comisia Electorală Centrală și Curtea Constituțională sunt controlate politic, pregătind terenul contestării rezultatelor.

2.3. Impact asupra democrației și stabilității politice

■ **Reducerea legitimității instituțiilor.** O parte a populației consideră procesul electoral fraudat, ceea ce slăbește autoritatea celor aleși.

■ **Crize politice recurente.** Fiecare scrutin este urmat de acuzații de fraudă, proteste și contestări juridice. După alegerile din 2019, activitatea Parlamentului a fost blocată luni de zile.

■ **Divizarea societății.** Alegătorii devin captivi unor narațiuni antagoniste, iar dialogul politic se

transformă într-o confruntare permanentă. În mediul rural, votul este adesea perceput ca marfă, în timp ce în mediul urban crește frustrarea și scepticismul.

■ **Incertitudine strategică.** Manipularea electorală menține Republica Moldova într-o stare de vulnerabilitate și reduce încrederea partenerilor internaționali în stabilitatea politică a țării.

2.4. Măsuri de răspuns

Republica Moldova a adoptat măsuri menite să limiteze fraudă electorală și să sporească transparența procesului democratic:

- un cadru legal mai clar pentru prevenirea și sancționarea fraudei;
- monitorizare electorală extinsă prin implicarea organizațiilor naționale și internaționale;

- consolidarea Comisiei Electorale Centrale și a instituțiilor conexe;
- campanii de educație civică pentru un electorat mai rezilient;
- responsabilizarea partidelor prin condiționarea finanțării publice de respectarea standardelor legale;

- sancționarea promptă a cazurilor de corupere electorală și dezinformare;
- cooperare sporită cu Uniunea Europeană și alți parteneri externi pentru protejarea integrității scrutinelor.

Totuși, aplicarea acestor măsuri rămâne fragmentară și insuficientă, ceea ce permite perpetuarea unor practici de manipulare.

Constatare-cheie: alegerile libere sunt garantate doar atunci când întregul ecosistem democratic funcționează coerent – instituții independente și reziliente, reguli clare și aplicate, un electorat informat și parteneriate externe solide.

2.5. Concluzii la Capitolul 2

Procesul electoral, fundament al democrației, a devenit în Republica Moldova o țintă centrală a războiului hibrid. Interferența prin finanțări externe, cumpărarea voturilor, mobilizarea transfrontalieră, dezinformare, atacuri cibernetice și delegitimarea instituțiilor subminează corectitudinea alegerilor și încrederea cetățenilor.

Impactul este multiplu: delegitimarea instituțiilor, crize politice repetate, divizarea societății și vulnerabilizarea parcursului european. Măsurile de răspuns – întărirea cadrului legal, monitorizarea sporită, educația civică și cooperarea cu partenerii internaționali – sunt pași importanți, dar insuficienți fără aplicare fermă și consecventă.

Capitolul 3

Economia fragilă: de la șantaj financiar la arme hibride împotriva suveranității

Economia Republicii Moldova, marcată de fragilitate structurală și dependențe externe, rămâne vulnerabilă la corupție, capturare instituțională și influența rețelelor oligarhice. Această slăbiciune este exploatată prin investiții politizate, scheme financiare ilicite și control asupra companiilor de stat, transformând instrumentele economice în arme hibride de destabilizare.

3.1. Vulnerabilități exploatate

- **Companiile de stat capturate.** Întreprinderile strategice, precum Moldovagaz, Metalferos sau Aeroportul Internațional Chișinău, au fost controlate de rețele de interese oligarhice și externe. În cazul Metalferos, monopolul asupra exportului de metale a permis drenarea a sute de milioane de dolari către rețele politice. Aeroportul Chișinău a fost concesionat în 2013 unei companii rusești obscure, ceea ce a dus la pierderea controlului statului asupra unei infrastructuri critice esențiale.
- **Dependența de remitențe.** Peste 15% din Produsul Intern Brut al Republicii Moldova provine din remitențele trimise de diaspora.

Această dependență face economia extrem de vulnerabilă la fluctuațiile externe și creează presiune constantă asupra cursului valutar și balanței comerciale.

- **Sistem bancar fragil.** Frauda bancară din 2014, când un miliard USD a fost extras prin credite fictive din trei bănci (Banca de Economii, Banca Socială și Unibank), a demonstrat vulnerabilitatea instituțională și complicitatea autorităților de supraveghere. Acest episod a arătat cum băncile pot fi transformate în instrumente pentru finanțarea rețelelor oligarhice și pentru destabilizarea macroeconomică.
- **Dependența comercială de piețele externe.** Exporturile moldovenești au fost dependente de piața rusă până în 2013. Embargourile impuse de Moscova asupra vinurilor, fructelor și produselor agricole au demonstrat cât de ușor pot fi folosite barierele comerciale ca instrument de presiune politică. Deși exporturile către UE au crescut, diversificarea rămâne incompletă.

3.2. Tactici hibride utilizate

- **Capturarea companiilor de stat prin corupție.** Grupurile oligarhice au folosit funcții publice pentru a numi directori loiali și pentru a manipula contractele. În cazul Moldovagaz, controlul Gazprom asupra pachetului majoritar a permis folosirea companiei nu doar ca furnizor de energie, ci și ca instrument de influență politică.
- **Spălarea banilor prin sistemul bancar.** „Laundromatul rusesc” (2010–2014) a folosit bănci moldovenești pentru a transfera ilegal peste 20 de miliarde USD în Europa. Judecători moldoveni emiteau hotărâri care validau datoriile fictive, iar băncile procesau transferurile. Acest mecanism a arătat complicitatea dintre sistemul judiciar și cel bancar în rețelele transnaționale.
- **Utilizarea embargourilor ca pârgie politică.** Moscova a introdus interdicții comerciale în perioada 2006–2013, când Chișinăul a avansat în relațiile cu UE. Aceste embargouri au fost însoțite de campanii de dezinformare, menite să convingă fermierii și antreprenorii că integrarea europeană este o greșeală.
- **Investiții controlate politic.** Capitalul străin provenit din spațiul Comunității Statelor Independente (CSI) a fost folosit pentru a cumpăra active economice strategice. Unele companii de logistică și infrastructură, aparent private, funcționau ca extensii ale rețelilor de influență ale Kremlinului.

3.3. Impact asupra statului și societății

- **La nivel macroeconomic.** Vulnerabilitățile din sectorul bancar și companiile de stat capturate au generat pierderi uriașe pentru economia națională. Frauda bancară a provocat o criză financiară care a forțat Guvernul să acopere gaura de un miliard USD prin emiterea de obligațiuni de stat, împovărând bugetul public și generațiile viitoare. Aceasta a dus la creșterea datoriei publice și la scăderea ratingurilor internaționale.
- **La nivel instituțional.** Companiile de stat transformate în centre de corupție au redus capacitatea statului de a furniza servicii publice și au compromis încrederea cetățenilor. Aeroportul Chișinău, concesionat pe termen lung în condiții netransparente, a devenit simbol al pierderii controlului asupra infrastructurii strategice.

■ **La nivel social.** Embargourile comerciale și volatilitatea economică au afectat direct populația. Fermierii au pierdut piețe de export, veniturile au scăzut, iar migrația economică s-a intensificat. Această migrație a alimentat dependența de remitențe, perpetuând vulnerabilitatea structurală a economiei.

■ **La nivel instituțional.** Companiile de stat transformate în centre de corupție au redus capacitatea statului de a furniza servicii publice și au compromis încrederea cetățenilor. Aeroportul Chișinău, concesionat pe termen lung în condiții netransparente, a devenit simbol al pierderii controlului asupra infrastructurii strategice.

3.4. Măsurile de răspuns

Republica Moldova a reacționat la amenințările hibride economice prin măsuri de stabilizare și reformă: în sectorul bancar au fost lichidate instituțiile implicate în fraude, a fost consolidată independența BNM și introdusă transparența acționariatului; întreprinderile de stat au intrat într-un proces de reformă și audituri obligatorii; comerțul și logistica au fost reorientate către UE și România; iar în domeniul energetic au fost reduse dependențele de Gazprom prin interconectări cu rețelele europene. Aceste măsuri au atenuat parțial vulnerabilitățile, dar au fost în mare parte reactive și dependente de sprijin extern.

Vulnerabilitățile structurale ale economiei Republicii Moldova – companiile de stat capturate, dependența de remitențe, fragilitatea sistemului bancar și expunerea la embargouri externe – au transformat economia într-un teren fertil pentru amenințări hibride. Aceste slăbiciuni au fost exploatate prin scheme de spălare a banilor, corupție instituționalizată și folosirea instrumentelor comerciale și energetice ca pârgii de presiune geopolitică.

Impactul a fost profund: pierderi macroeconomice și datorii publice suplimentare după fraudă bancară, scăderea încrederii cetățenilor în instituții, migrație economică accentuată și consolidarea influenței externe asupra Chișinăului. Deși au fost adoptate măsuri importante – lichidarea băncilor frauduloase, reforme în companiile de stat, diversificarea comerțului și reducerea dependenței energetice – acestea au fost în mare parte reactive și sprijinite decisiv de partenerii internaționali.

3.5. Concluzii la Capitolul 3

Constatare-cheie: securitatea economică și parcursul european nu pot fi garantate fără instituții independente, transparente și reziliente. Capturarea companiilor de stat, corupția sistemică și dependențele externe nu pot fi combătute punctual, ci printr-o strategie coerentă, orientată spre profesionalizarea managementului, diversificarea surselor comerciale și energetice și integrarea deplină în spațiul economic european. Doar astfel economia poate fi transformată dintr-o vulnerabilitate structurală într-un pilon al stabilității și suveranității naționale.

Capitolul 4

Corupția și justiția: între vulnerabilitate și reziliență

În Republica Moldova, corupția sistemică și fragilitatea justiției constituie vulnerabilități majore care subminează statul de drept și favorizează dependența de influențe interne și externe. Exemple precum fraudă bancară din 2014 și „Laundromatul rusesc” arată cum corupția la nivel înalt poate afecta securitatea economică, credibilitatea instituțiilor și orientarea geopolitică a țării.

4.1 Vulnerabilități exploatare

- **Cultura impunității.** Dosarele de corupție în proporții deosebit de mari, inclusiv cele împotriva foștilor prim-miniștri sau a liderilor de partide oligarhice, au fost frecvent clasate sau tergiversate. Exemple concrete sunt investigațiile împotriva lui Vlad Filat și Ilan Șor, unde condamnările parțiale sau fuga din țară a inculpaților au arătat că sistemul judiciar nu are capacitatea să finalizeze dosarele complexe privind corupția. Această lipsă de sancționare creează un precedent periculos: elita politică percepe legea ca fiind negociabilă, iar cetățenii își pierd încrederea în justiție.

Capturarea instituțiilor judiciare. Numirea și promovarea judecătorilor și procurorilor a fost adesea controlată politic.

De exemplu, Consiliul Superior al Magistraturii a fost acuzat în repetate rânduri de complicitate în numirea unor judecători implicați în scheme de corupție. Această capturare instituțională a permis partidelor majoritare să-și asigure protecție în fața legii și să folosească justiția ca armă împotriva opoziției până în 2019.

- **Exploatarea instanțelor pentru spălarea banilor.** „Laundromatul rusesc” a fost posibil datorită complicității unor judecători moldoveni care emiteau decizii de validare a datoriilor fictive între companiile off-shore. Astfel, fonduri masive de origine ilicită erau „legalizate” prin intermediul sistemului judiciar și transferate ulterior în băncile europene.
- **Corupția administrativă și economică.** Întreprinderile de stat, precum Metalferos sau Aeroportul Internațional Chișinău, au fost capturate de grupuri de interese care au direcționat profiturile către rețele oligarhice. Contractele publice au fost manipulate, iar resursele statului au fost drenate pentru a finanța partide politice și campanii electorale.

4.2 Tactici hibride utilizate

- **Infiltrarea economică prin corupție.** Actorii externi, în special Federația Rusă, au folosit companii paravan și interpuși locali pentru a obține control asupra sectoarelor strategice. Un exemplu este menținerea Gazprom ca acționar majoritar în Moldovagaz, situație care permitea nu doar șantajul energetic, ci și direcționarea profiturilor către rețele de influență politică din interiorul țării.
- **Mecanisme directe și experimentale de cumpărare a voturilor.** Rusia utilizează rețele locale și intermediari politici pentru distribuirea de bani și bunuri, mascate sub forme de „ajutor social”. Aceste practici au fost testate inițial în Găgăuzia, ca „laborator electoral”, și extinse ulterior la nivel național (alegerile locale din 2023, referendumul și scrutinul prezidențial din 2024, pregătirea alegerilor parlamentare din 2025). Acțiunile sunt sprijinite prin finanțări ilegale masive, estimate la peste 100 de milioane de euro, direcționate prin fluxuri opace, criptomonede și rețele off-shore.
- **Justiția selectivă.** Procuratura și instanțele au fost folosite pentru a proteja persoane din cercurile oligarhice și pentru a persecuta oponenți. Cazul „dosarelor politice” intentate jurnaliștilor de investigație sau activiștilor civici a demonstrat cum legea poate fi aplicată discreționar pentru a reduce la tăcere vocile critice. În același timp, dosarele de mare corupție care vizau figuri influente au fost blocate.
- **Manipularea legislativă („lawfare”).** Modificările bruște ale legislației electorale sau economice au fost utilizate pentru a avantaja partide afiliate intereselor externe. De exemplu, schimbarea sistemului electoral în 2017 într-un sistem mixt a fost percepută ca o încercare de a favoriza partidele oligarhice și de a reduce șansele partidelor pro-reformă.
- **Obstrucționarea reformelor europene.** Rețelele de corupție au fost folosite pentru a bloca implementarea standardelor UE în domeniul justiției și în economie. Prin controlul asupra instanțelor și instituțiilor-cheie, actorii ostili au reușit să întârzie sau să compromită procesele de vetting, menținând astfel status-quo-ul favorabil intereselor lor.

4.3 Impact asupra statului și societății

- Impactul corupției asupra Republicii Moldova este multidimensional și profund. La nivel politic, corupția subminează legitimitatea guvernării. Cetățenii percep instituțiile ca fiind controlate de interese obscure, ceea ce generează apatie electorală și reduce participarea la viața democratică.
- La nivel economic, corupția a costat țara miliarde de dolari, materializate în pierderi directe și oportunități ratate. Frauda bancară din 2014 a determinat Fondul Monetar Internațional și Uniunea Europeană să înghețe temporar programele de asistență, afectând grav stabilitatea financiară a statului.
- La nivel social, corupția creează o cultură a cinismului și a neîncrederii. Cetățenii ajung să considere reformele anticorupție drept simple promisiuni electorale, fără aplicabilitate reală. Această percepție este exploatată de propaganda pro-rusă, care promovează ideea că democrația liberală este un sistem corupt și ineficient, sugerând că stabilitatea poate fi obținută doar printr-un regim autoritar.

4.4 Măsurile de răspuns

Din 2019, Republica Moldova a lansat o reformă anticorupție cuprinzătoare, având ca element central vetting-ul judecătorilor și procurorilor. Procesul a debutat efectiv în 2022, prin verificarea integrității financiare și etice a candidaților pentru Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, conform Legii nr. 26/2022 – mecanism apreciat de Comisia de la Veneția. Această etapă nu este doar tehnică, ci și strategică, vizând consolidarea statului de drept și eliminarea rețelelor corupte ce pot susține practici autoritare, cu impact direct asupra rezilienței democratice și reducerii vulnerabilităților la influențe hibride externe.

În paralel, autoritățile au desfășurat acțiuni împotriva schemelor financiare ilicite ale grupării Șor. SIS, în cooperare cu Banca Națională a Moldovei (BNM) și Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, a vizat blocarea cardurilor emise pe numele unor persoane interpușe și cetățeni transnistreni, utilizate pentru finanțări ilegale. Prin ședințe comune cu băncile comerciale, au fost identificate deficiențe și implementate măsuri corective, subliniind importanța cooperării instituționale proactive în combaterea rețelelor criminale.

Totodată, SIS a monitorizat tentativele Federației Ruse de a influența alegerile prin resurse financiare și logistice, intervenind prin măsuri preventive, inclusiv prin interzicerea accesului unor așa-ziși observatori conectați la servicii rusești. Aceste acțiuni au demonstrat capacitatea statului de a răspunde rapid la ingerințe externe și de a proteja procesele democratice.

4.5 Concluzii la Capitolul 4

Corupția sistemică din Republica Moldova a transformat justiția și economia în verigi slabe ale securității naționale. Frauda bancară din 2014 și „Laundromatul rusesc” au arătat cum instituțiile capturate pot deveni instrumente pentru rețele oligarhice și pentru influență externă, generând pierderi economice masive și subminând încrederea cetățenilor în stat. Capturarea companiilor de stat, cultura impunității și justiția selectivă au creat un cerc vicios în care corupția nu doar slăbește instituțiile, ci și devine o pârgie hibridă pentru actori ostili.

Răspunsurile adoptate – în special reforma anticorupție și procesul de vetting al judecătorilor și procurorilor – marchează un pas esențial spre consolidarea statului de drept.

Totodată, acțiunile operative împotriva rețelelor financiare ilicite și monitorizarea tentativelor de ingerință externă au demonstrat capacitatea autorităților de a răspunde mai rapid și mai coordonat la amenințările hibride.

Constatare-cheie: lupta împotriva corupției nu este doar o problemă internă, ci o condiție fundamentală pentru reziliența democratică și securitatea națională. Doar prin instituții independente, mecanisme transparente și aplicarea egală a legii se poate limita influența oligarhică și externă. Continuarea și aprofundarea reformelor anticorupție, în special a procesului de vetting, rămâne cheia pentru integrarea europeană și pentru transformarea statului dintr-o zonă vulnerabilă într-un actor stabil și predictibil.

Capitolul 5

Criza permanentă: șantajul hibrid și dependența energetică a Republicii Moldova

Securitatea energetică a Republicii Moldova rămâne una dintre cele mai mari vulnerabilități strategice, marcată de dependența istorică de resursele energetice rusești și de infrastructura limitată de interconectare cu spațiul european. Crizele din 2021–2022 au evidențiat utilizarea șantajului energetic și a regiunii transnistrene ca pârgă hibridă de presiune asupra Chișinăului, afectând stabilitatea politică și economică a statului.

5.1 Vulnerabilități exploatare

- **Dependența de gazele rusești.** Până în 2021, aproape 100% din consumul de gaze al Republicii Moldova provenea de la Gazprom. Contractele erau negociate netransparent, cu clauze care favorizau partea rusă și permiteau manipularea prețurilor în funcție de conjunctura politică.
- **Producția de electricitate controlată din Transnistria.** Centrala de la Cuciurgan, administrată de compania Moldavskaia GRES (MGRES) (în rusă: Молдавская ГРЭС), folosește gaze furnizate de către Gazprom și care nu sunt plătite de către administrația transnistreană.

Astfel, regiunea acumulează datorii de peste 8 miliarde de dolari la gaz, dar continuă să furnizeze energie malului drept al Nistrului la prețuri mai mici. Acest mecanism dublează atât vulnerabilitatea economică, cât și pe cea politică a Republicii Moldova.

- **Infrastructură insuficient interconectată.** Republica Moldova a rămas decenii întregi izolată din punct de vedere energetic. Până la punerea în funcțiune a liniei de interconectare Vulcănești–Isaccea și a altor proiecte cu România, statul depindea aproape exclusiv de rețelele estice. Lipsa unor alternative imediate a permis Federației Ruse să mențină controlul.
- **Reglementări slabe și corupție în sector.** Administrația Moldovagaz și Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) au fost adesea acuzate de lipsă de transparență și de favorizare a intereselor Gazprom. Corupția din domeniu a întârziat implementarea proiectelor de diversificare energetică și a menținut dependența de Federația Rusă.

5.2 Tactici hibride utilizate

- **Șantajul contractual.** În 2021, Gazprom a redus livrările de gaze și a amenințat cu oprirea totală, acuzând Republica Moldova de „întârzieri la plată”. În realitate, aceste presiuni coincideau cu decizia guvernului de la Chișinău de a semna Acordul de Asociere cu UE și cu apropierea de România pe plan energetic.
- **Manipularea prețurilor.** Gazprom a aplicat formule contractuale netransparente, crescând brusc prețul gazului de la circa 250 USD la peste 800 USD per mia de metri cubi. Această creștere a prețurilor a generat o criză economică și proteste sociale, exploatate ulterior de partidele pro-ruse pentru a cere schimbarea Guvernului.

- **Utilizarea Transnistriei ca pârgă.** Furnizarea energiei electrice de la Cuciurgan a fost condiționată politic. De fiecare dată când Chișinăul a încercat să reducă dependența de Gazprom, Tiraspolul a amenințat cu sistarea livrărilor, amplificând vulnerabilitatea statului.
- **Influențarea politică prin intermediul elitelor economice.** Unii actori locali din sectorul energetic, conectați la rețele de corupție, au acționat ca intermediari pentru interesele externe. Prin contracte dezavantajoase și politici tarifare opace, aceștia au perpetuat dependența energetică și au blocat diversificarea surselor energetice.

5.3 Impact asupra statului și societății

- Crizele energetice au avut efecte devastatoare asupra stabilității economice și politice a Republicii Moldova. În iarna 2022–2023, creșterea facturilor la energie și gaz a afectat direct nivelul de trai al populației, declanșând proteste masive organizate de partide afiliate Kremlinului. Aceste manifestații au fost folosite ca platforme de presiune politică, prin care se încerca prezentarea Guvernului ca fiind incapabil să gestioneze criza.
- La nivel economic, Instabilitatea energetică a redus competitivitatea și a descurajat investițiile, Republica Moldova fiind percepută ca mediu cu risc ridicat.
- La nivel geopolitic, dependența energetică a Republicii Moldova a fost folosită constant de către Federația Rusă pentru a bloca apropierea de Uniunea Europeană.

De fiecare dată când Chișinăul a făcut pași spre integrare, Kremlinul a recurs la șantaj energetic, folosind gazul și electricitatea ca instrumente de politică externă.

5.4 Măsurile de răspuns

Republica Moldova a răspuns presiunilor hibride din sectorul energetic prin construcția interconexiunii LEA 400 kV Vulcănești-Chișinău (finalizare planificată în 2025) și lansarea proiectului LEA 400 kV Suceava-Bălți (2027), prin crearea stocurilor de gaze (15% din consum) și dezvoltarea capacităților locale flexibile de 200–250 MWh, menite să acopere 20–25% din consumul maxim. Totodată, a fost asumat obiectivul de 27% energie regenerabilă până în 2030, accelerarea reabilitării energetice a 3% din clădirile publice anual și consolidarea rezervelor petroliere. Strategia Energetică 2050 și digitalizarea sectorului, completate de combaterea dezinformării și atragerea de fonduri externe (Banca Europeană pentru Reconstrucții și Dezvoltare – BERD, Banca Europeană de Investiții – BEI, Banca Mondială – BM), reflectă o abordare orientată spre integrarea europeană și reducerea influenței Gazprom.

5.5 Concluzii la Capitolul 5

Securitatea energetică a Republicii Moldova a fost, timp de trei decenii, una dintre cele mai grave vulnerabilități strategice, exploatată constant de Federația Rusă prin șantaj contractual, manipularea prețurilor și utilizarea Transnistriei ca pârgă de control. Dependența totală de gazele rusești până în 2021 și datoriile de peste 8 miliarde USD ale regiunii transnistrene au menținut statul într-o fragilitate permanentă, iar crizele din 2021–2022 au demonstrat cum energia poate fi transformată într-o armă politică.

Măsurile recente – construcția LEA Vulcănești-Chișinău (2025) și Suceava-Bălți (2027), crearea stocurilor de gaze de 15% din consum, dezvoltarea capacităților flexibile de 200–250 MWh, asumarea obiectivului de 27% energie regenerabilă până în 2030 și reabilitarea anuală a 3% din clădirile publice – reflectă o schimbare de paradigmă, completată de Strategia Energetică 2050, digitalizarea sectorului și cooperarea consolidată cu partenerii europeni și internaționali (BERD, BEI, BM).

Constatare-cheie: securitatea energetică nu se poate construi pe dependență de resurse energetice și soluții de criză, ci pe diversificare, modernizare și integrare europeană. Doar prin investiții în infrastructură, surse regenerabile și interconectări cu UE poate fi eliminată pârgă energetică a Federației Ruse și consolidată reziliența națională.

Capitolul 6

Apărarea în zona gri: presiuni hibride asupra sectorului militar

Republica Moldova, deși constituțional neutră, se confruntă cu o vulnerabilitate strategică amplificată de prezența ilegală a trupelor ruse în Transnistria. Forțele Armate, slab finanțate și insuficient echipate, rămân nepregătite pentru un conflict convențional, ceea ce expune statul la riscuri sporite într-un context regional marcat de războiul din Ucraina.

6.1 Vulnerabilități exploatare

- **Neutralitatea constituțională.** Deși consacrată în lege, neutralitatea nu oferă garanții de securitate. Federația Rusă menține circa 1.500 de militari în Transnistria, contrar voinței Chișinăului, și controlează depozitul de armament de la Cobasna, unul dintre cele mai mari din Europa de Est, cu aproximativ 20.000 de tone de muniții. Acest arsenal reprezintă atât un pericol de securitate, cât și un instrument de presiune politică.
- **Capacități militare reduse.** Forțele Armate ale Republicii Moldova dispun de aproximativ 6.000 de militari activi și echipamente în mare parte învechite din perioada sovietică. Lipsa unor sisteme moderne de apărare aeriană, blindate sau artilerie performantă

face ca Republica Moldova să fie incapabilă să își apere teritoriul în cazul unei agresiuni.

- **Buget insuficient.** Până în 2021, alocările pentru apărare nu depășeau 0,4% din PIB, de patru ori sub recomandările NATO. Aceasta a limitat modernizarea armatei și a generat dependență de donații externe pentru echipamente și instruire.
- **Dependența de regiunea Transnistria.** Pe lângă prezența trupelor ruse, Transnistria deține infrastructură militară, industrială și logistică care nu este sub controlul Chișinăului. Această regiune poate fi folosită ca platformă pentru operațiuni militare hibride sau convenționale.

6.2 Tactici hibride utilizate

- **Menținerea trupelor ruse în Transnistria.** Prezența Grupului Operativ de Trupe Ruse (GOTR) încalcă neutralitatea constituțională și acordurile internaționale, dar oferă Moscovei un instrument constant de presiune. Prin exerciții militare comune cu forțele separatiste, Rusia transmite mesaje de intimidare atât autorităților de la Chișinău, cât și populației.

- **Controlul depozitului de la Cobasna.** Federația Rusă utilizează existența depozitului ca mijloc de șantaj politic, sugerând că destabilizarea regiunii ar putea genera un dezastru umanitar și ecologic în cazul unei explozii.
- **Operațiuni de influență militar-informațională.** Narațiunile propagate de propaganda rusă prezintă armata moldovenească drept „inexistentă” și „incapabilă”, sugerând că singura protecție reală ar veni din partea Rusiei.

În campaniile electorale, se exploatează frica față de mobilizare, afirmând că apropierea de NATO ar însemna trimiterea tinerilor moldoveni pe frontul din Ucraina.

- **Dependența de donații externe.** Moscova exploatează percepția publică potrivit căreia armata Moldovei supraviețuiește doar datorită ajutorului occidental. Această dependență este folosită pentru a alimenta scepticismul privind parteneriatele cu UE și NATO.

6.3 Impact asupra statului și societății

- Prezența trupelor ruse și a arsenalului de la Cobasna reprezintă o amenințare directă la adresa suveranității. În cazul unui conflict extins, Transnistria ar putea fi activată ca front secundar împotriva Ucrainei sau ca pârgă de destabilizare a Republicii Moldova.
- La nivel societal, slăbiciunea armatei alimentează o cultură a neîncrederii. Mulți cetățeni consideră că neutralitatea și lipsa unei armate puternice sunt garanții mai bune decât apropierea de structuri de securitate colectivă.

Această percepție este alimentată de propaganda rusă, care exploatează frica față de implicarea în conflicte externe.

- La nivel geopolitic, incapacitatea de a se apăra transformă Republica Moldova într-un spațiu-tampon vulnerabil între UE/NATO și Federația Rusă. Lipsa unor garanții de securitate clare descurajează investițiile și reduce credibilitatea țării în negocierile internaționale.

6.4 Măsuri de răspuns

Republica Moldova a intrat într-o etapă de consolidare strategică și instituțională în domeniul securității și apărării naționale. Elaborarea și aprobarea documentelor fundamentale – Strategia Securității Naționale și Strategia Națională de Apărare

– alături de noi proiecte legislative privind managementul situațiilor de criză și securitatea spațiului aerian, oferă un cadru coerent pentru politicile de apărare. Acestea marchează și o schimbare de paradigmă, prin integrarea

conceptului de război hibrid în planificarea strategică, creșterea graduală a bugetului apărării până la 1% din PIB până în 2030 și dezvoltarea mecanismelor de coordonare civil-militară prin exerciții și simulări de criză.

Pentru prima dată, Federația Rusă este desemnată oficial drept principala sursă de amenințare militară și de securitate, ceea ce clarifică direcțiile de comunicare strategică și prioritățile de apărare. În paralel, parteneriatele internaționale sunt consolidate în condițiile neutralității constituționale, prin participarea extinsă la programele NATO, accesarea fondurilor europene pentru modernizarea logisticii și echipamentelor militare și dezvoltarea cooperării în domenii precum apărarea cibernetică, mobilitatea militară și reziliența la crize.

Totodată, a fost inițiat un proces gradual de reabilitare a infrastructurii de apărare, cu accent pe modernizarea cazărmilor și centrelor logistice, precum și pe întărirea apărării antiaeriene. Un exemplu este prevederea din noul proiect de lege care permite neutralizarea sau preluarea controlului asupra dronelor ce pătrund ilegal în spațiul aerian național, măsură ce reflectă adaptarea la noile tipuri de amenințări. În ansamblu, aceste evoluții marchează un pas decisiv către modernizarea și reziliența sectorului de apărare al Republicii Moldova.

Republica Moldova se confruntă cu o vulnerabilitate structurală unică: neutralitatea constituțională, gândită ca o garanție de securitate, a devenit un punct slab exploatat de Federația Rusă prin menținerea trupelor și a arsenalului de la Cobasna în Transnistria. Forțele Armate, cu doar 6.000 de militari activi și echipamente sovietice învechite, rămân insuficient pregătite pentru un conflict convențional, iar bugetele reduse, sub 0,5% din PIB până în 2022, au întârziat modernizarea și au alimentat percepția falsă că neutralitatea ar fi mai sigură decât consolidarea capacităților militare.

Măsurile recente – adoptarea strategiilor de securitate și apărare, integrarea conceptului de război hibrid, majorarea graduală a bugetului apărării până la 1% din PIB și consolidarea cooperării internaționale – marchează o schimbare de paradigmă, Federația Rusă fiind desemnată oficial drept principala sursă de amenințare. În paralel, investițiile în infrastructură, apărare antiaeriană și mecanisme de coordonare civil-militară reflectă adaptarea la noile riscuri.

Constatăre-cheie: neutralitatea, fără capacități militare și parteneriate solide, nu oferă securitate reală. Numai printr-o armată mică, dar profesionistă și susținută de sprijin european și transatlantic, Republica Moldova își poate asigura suveranitatea și protecția în fața amenințărilor hibride și convenționale.

6.5 Concluzii la Capitolul 6

Capitolul 7

Capturarea spațiului informațional: de la pluralism distorsionat la instrumente de control hibrid

Spațiul informațional al Republicii Moldova este dominat de influența rusă și polarizat între narațiuni pro-europene și pro-ruse, ceea ce fragmentează societatea și alimentează instabilitatea. Campaniile de dezinformare, intensificate odată cu războiul din Ucraina, transformă informația într-o armă strategică menită să submineze încrederea în stat și parcursul european.

7.1 Vulnerabilități exploitate

- **Dependența de televiziunile rusești.** Până în decembrie 2022, canale precum RTR, NTV Moldova sau Pervii Kanal dominau audiențele, difuzând zilnic propagandă și narațiuni pro-Kremlin consumate de milioane de cetățeni.
- **Politizarea presei interne.** Oligarhii și grupurile pro-ruse au transformat posturile TV și portalurile online în instrumente de influență electorală și geopolitică, diminuând percepția de independență a mass-mediei.
- **Penetrarea rețelelor sociale.** Telegram, Facebook și TikTok sunt folosite pentru distribuirea de mesaje coordonate prin troli și conturi false, greu de reglementat, care ajung rapid să influențeze opinia publică.

- **Nivel scăzut de educație media.**

În special în mediul rural, lipsa verificării informațiilor favorizează răspândirea miturilor și dezinformării („UE va aduce războiul”, „NATO va mobiliza tinerii”, „România vrea să anexeze Moldova”).

7.2 Tactici hibride utilizate

Una dintre tacticile centrale este impunerea narațiunilor geopolitice orchestrate. De exemplu, în contextul crizei energetice din 2022, propaganda rusă a promovat intens mesajul că „scumpirile sunt rezultatul apropierei de UE, nu al șantajului Gazprom”. Aceste narațiuni au fost preluate de diverse televiziuni afiliate partidelor pro-ruse și multiplicare pe rețelele sociale, transformând problema energetică într-o armă politică.

O altă tactică este coordonarea campaniilor online prin rețele de troli. Mii de mesaje aproape identice apar simultan pe Telegram, Facebook și TikTok. Analize independente au arătat că aceste mesaje proveneau

de la conturi false gestionate din afara țării, dar integrate cu grupuri locale pentru a părea autentice.

Propaganda se bazează și pe exploatarea fricii și a identității. Religia și tradițiile sunt constant invocate pentru a opune societatea integrării europene. O narațiune recurentă afirmă că UE ar forța Republica Moldova să accepte „căsătoriile gay” și să închidă „valorile creștine”. În paralel, Federația Rusă este prezentată drept „apărătoarea ortodoxiei” și „singura care respectă tradițiile”. Aceste teme emoționale sunt mai eficiente decât argumentele raționale și creează o barieră psihologică în calea integrării europene.

De asemenea, delegitimarea instituțiilor este un obiectiv constant. Guvernul, Parlamentul și Președinția sunt prezentate ca fiind „controlate de Occident” și incapabile să protejeze cetățenii. Această tactică nu vizează doar imaginea Guvernului, ci însăși legitimitatea statului, creând o atmosferă de neîncredere generalizată.

Tacticile de influență informațională în UTA Găgăuzia reflectă un model distinct de atac hibrid, coordonat în principal de Federația Rusă și rețele politice locale afiliate intereselor Kremlinului. Acestea vizează destabilizarea regiunii și subminarea coeziunii naționale, afectând negativ încrederea în autoritățile centrale și parcursul european al Republicii Moldova. Una dintre principalele tactici identificate este amplificarea sentimentelor separatiste,

promovată prin mesaje care sugerează o așa-zisă pierdere a autonomiei regiunii Găgăuzia.

Un element emergent îl constituie utilizarea inteligenței artificiale pentru alimentarea campaniilor de dezinformare: micro-targeting, amplificarea automată a mesajelor, crearea de deepfake-uri, generarea de articole false și utilizarea rețelilor de boți pentru comentarii coordonate. Acest ciclu complet de dezinformare, de tip „Matryoshka” sau „Călin Georgescu”, face ca Republica Moldova să se confrunte cu o competiție extrem de dificilă în spațiul informațional, inclusiv prin atragerea unor noi audiențe tinere, de la vârsta de 12 ani, în ecosisteme informaționale paralele și segregate. Rezultatul este o separare profundă a grupurilor sociale, consolidată de regionalizare și de crearea unor „bule informaționale” distincte pe rețelele sociale.

Un alt mecanism utilizat este fabricarea și distribuirea știrilor false. În timpul pandemiei COVID-19, propaganda rusă și canalele de Telegram au promovat masiv ideea că vaccinurile „sunt experimentale” și „vor steriliza populația”. În campaniile electorale, s-au răspândit zvonuri potrivit cărora liderii pro-europeni ar intenționa să „cedeze teritorii Ucrainei” sau să „închidă biserici”. Deși ulterior sunt invalidate, aceste informații continuă să circule în spațiul public și să exercite o influență semnificativă asupra percepțiilor colective.

7.3 Impact asupra statului și societății

- La nivel politic, dezinformarea a influențat direct alegerile. Partidele pro-ruse au câștigat sprijin electoral prin mesaje populiste amplificate mediatic. Alegerile din 2014 și 2019 au demonstrat cum propaganda și manipularea mediatică pot modifica opțiunile electorale, în ciuda tendinței pro-europene a unei părți semnificative din populație.
- La nivel instituțional, campaniile de delegitimare au slăbit încrederea în autorități. Cetățenii care consumă preponderent media rusească au o percepție de neîncredere aproape totală față de stat. Acest lucru reduce capacitatea Guvernului de a mobiliza populația în fața unor crize și face ca orice măsură luată să fie percepută ca suspectă sau impusă din exterior.
- La nivel societal, impactul este și mai profund. Populația este divizată între două lumi informaționale paralele: una dominată de narațiuni pro-ruse și alta orientată spre surse independente și occidentale. Această divizare fragmentează societatea și reduce coeziunea socială. În loc să existe un consens asupra interesului național, există tabere antagonice care se acuză reciproc de „trădare”.
- La nivel geopolitic, spațiul informațional al Republicii Moldova este folosit de Federația Rusă ca parte a strategiei sale regionale. Menținerea sa instabilă și divizată servește scopului de a demonstra că modelul european nu funcționează și că statele post-sovietice sunt sortite să rămână în sfera de influență rusă.

7.4 Măsurile de răspuns

Republica Moldova a dezvoltat în ultimii ani un cadru complex de contramăsuri pentru a combate amenințările hibride, în special pe dimensiunea informațională. Pe plan legislativ, au fost introduse reglementări care permit blocarea surselor de propagandă, sancționarea platformelor ce găzduiesc conținut dezinformativ și limitarea finanțării externe a campaniilor digitale.

În practică, Serviciul de Informații și Securitate și Comisia pentru Situații Excepționale au dispus blocarea zecilor de portaluri și rețele rusești de propagandă – precum [ria.ru](#), [sputnik.md](#), [eadaily.com](#), [rubaltic.ru](#), [rutube.ru](#), [yandex.ru](#), [dzen.ru](#) – și au retras licențele mai multor posturi TV și radio (RTR Moldova, NTV Moldova,

TV6, Orhei TV), acuzate de lipsă de pluralism și legături cu actori sancționați.

Capacitățile instituționale au fost consolidate prin SIS, Consiliul Audiovizualului, Comisia Electorală Centrală și prin crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, care funcționează ca hub de coordonare pentru monitorizare, analiză și contracararea narațiunilor ostile. Aceste instituții au implementat mecanisme de monitorizare digitală și centre de analiză a dezinformării, inclusiv în campanii electorale. Colaborarea cu parteneri internaționali – precum StratCom EU și NATO StratCom COE – a adus expertiză și instrumente tehnologice suplimentare. În paralel, societatea civilă a sprijinit educația media și reziliența civică, completând eforturile statului, deși programele rămân inegale ca acoperire și depind de sprijin instituțional constant.

7.5 Concluzii la Capitolul 7

Spațiul informațional al Republicii Moldova s-a dovedit a fi una dintre cele mai fragile dimensiuni ale securității naționale și, totodată, unul dintre principalele câmpuri de luptă ale războiului hibrid. Dependența de mass-media rusească, politizarea presei interne și penetrarea rețelelor sociale prin campanii coordonate au creat două realități informaționale paralele, care

divizează societatea și subminează coeziunea națională.

Propaganda rusă a reușit să exploateze frici identitare, religioase și socio-economice, să submineze instituțiile statului și să influențeze opțiunile electorale.

Măsurile de răspuns – blocarea portalurilor și televiziunilor pro-Kremlin, consolidarea capacităților instituționale prin SIS, Consiliul Audiovizualului și Comisia Electorală Centrală, precum și crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării – reprezintă pași importanți către un cadru mai coerent de protecție informațională. Cooperarea cu parteneri internaționali (StratCom EU, NATO StratCom COE) și implicarea societății civile în promovarea educației media au contribuit la o reziliență crescută, deși cu acoperire inegală și impact încă parțial.

Constatări-cheie: securitatea informațională nu poate fi asigurată doar prin măsuri reactive, ci necesită o abordare pe termen lung, bazată pe educație media, sprijin pentru presa independentă și instituții puternice, capabile să monitorizeze și să contracareze constant dezinformarea. Consolidarea rezilienței informaționale și integrarea acestui domeniu în strategiile naționale de securitate devin condiții esențiale pentru protejarea democrației și a parcursului european al țării.

Capitolul 8

Instrumentalizarea identității: religia, limba și memoria istorică în mâinile propagandei

Dimensiunea socială și identitară a Republicii Moldova, marcată de moștenirea sovietică și de diversitatea etnică și lingvistică, rămâne una dintre cele mai sensibile vulnerabilități ale securității naționale. Această complexitate este exploatată de actori externi, care transformă identitatea într-un instrument de polarizare și divizare socială prin narațiuni manipulative.

8.1 Vulnerabilități exploitate

- **Diviziunea identitară români vs. moldoveni.** Persistă ambiguități privind identitatea națională, alimentate de propagandă sovietică și post-sovietică, care facilitează manipulările geopolitice.
- **Bilingvismul și rolul limbii ruse.** Deși limba română este oficială, limba rusă continuă să domine în mass-media, comerț și administrația locală din anumite regiuni, consolidând influența propagandei rusești.
- **Segmente sociale marginalizate.** Pensionarii, populația rurală și grupurile cu venituri reduse sunt vulnerabile la populism și la promisiuni externe de „stabilitate”, din cauza dependenței economice și a accesului redus la educație media.

- **Migrația masivă și depopularea.** Plecarea a peste un milion de cetățeni în străinătate slăbește coeziunea socială și lasă în țară o populație îmbătrânită, expusă manipulării și vulnerabilă la presiuni externe.

8.2 Tactici hibride utilizate

Una dintre cele mai eficiente tactici este exploatarea „moldovenismului” ca identitate separată de românism. Manualele școlare, presa afiliată Kremlinului și discursurile unor partide pro-ruse promovează constant ideea că moldovenii ar avea o identitate distinctă, amenințată de România și de UE. În campaniile electorale, mesajul „noi apărăm moldovenii de unirea cu România” este folosit pentru mobilizarea electorală.

Exploatarea influenței Bisericii Ortodoxe subordonate Patriarhiei Moscovei. Lăcașurile de cult și infrastructura civică asociată bisericilor sunt transformate în canale de mobilizare socială și politică, facilitând diseminarea narațiunilor proruse și amplificarea neîncrederii față de instituțiile democratice.

Rețelele religioase sunt utilizate atât pentru organizarea de proteste și campanii de influență, cât și ca acoperire logistică pentru activități ilegale, inclusiv distribuirea de resurse financiare și electorale. Această instrumentalizare a credinței contribuie la consolidarea segregării sociale și regionale, alimentând diviziuni și oferind Kremlinului un vector suplimentar de destabilizare a coeziunii naționale.

O altă tactică este instrumentalizarea limbii ruse ca armă politică. De fiecare dată când autoritățile încearcă să promoveze limba română în educație sau administrație, partidele pro-ruse organizează proteste și campanii mediatice, prezentând aceste măsuri drept „discriminare împotriva minorităților”. Această polarizare transformă un subiect cultural și lingvistic într-unul politic.

Religia este folosită ca instrument identitar și geopolitic. Biserica Ortodoxă din Moldova, aflată sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei,

promovează adesea narațiuni politice pro-ruse, mascate în discursuri religioase. Temele privind „apărarea credinței ortodoxe” și „respingerea valorilor decadente ale Occidentului” sunt utilizate pentru a bloca reformele sociale și pentru a alimenta frica față de integrarea europeană.

De asemenea, segmentele sociale vulnerabile sunt mobilizate prin narațiuni populiste. Pensionarii sunt adesea convinși că doar Federația Rusă le poate asigura „prețuri mici la gaz și pensii decente”, iar populația rurală este expusă la campanii de dezinformare prin televiziuni rusești și rețele sociale.

Un alt mecanism important este exploatarea migrației. Propaganda rusă prezintă plecarea masivă a moldovenilor în Occident drept dovada „falimentului modelului european”, ignorând cauzele interne ale migrației și prezentând Rusia ca destinație mai apropiată și „naturală”.

8.3 Impact asupra statului și societății

■ La nivel politic, fracturile identitare generează instabilitate și blocaje. Partidele pro-ruse mobilizează constant electoratul pe baza temei identitare, blocând dezbaterile pe politici publice și transformând alegerile într-un referendum permanent privind orientarea geopolitică a țării.

■ La nivel societal, polarizarea identitară reduce coeziunea socială. Comunitățile lingvistice și etnice percep statul diferit: pentru unii, Republica Moldova aparține spațiului românesc și european, pentru alții are „legături naturale” cu Federația Rusă. Această divergență fragilizează consensul național și împiedică formarea unei identități civice comune.

■ La nivel economic și social, grupurile vulnerabile ajung să fie instrumentalizate în procese de manipulare. Pensionarii și locuitorii din zonele rurale sunt adesea convinși să participe la proteste plătite, organizate de partide afiliate Kremlinului

■ La nivel geopolitic, fracturile identitare transformă Republica Moldova într-o zonă gri. În lipsa unui consens național clar, statul devine vulnerabil presiunilor externe și nu are capacitatea să ia decizii ferme. Federația Rusă exploatează aceste diviziuni pentru a menține controlul indirect și pentru a împiedica avansarea parcursului european.

8.4 Măsuri de răspuns

Autoritățile au acționat prin educație media, campanii civice și reforme curriculare menite să promoveze o identitate națională incluzivă și să reducă efectele dezinformării. Un rol important îl are dialogul interinstituțional și integrarea socio-economică a regiunilor vulnerabile, precum și monitorizarea discursului clerului și sancționarea derapajelor.

În paralel, s-au introdus mecanisme de monitorizare a mass-mediei, sancțiuni pentru posturile dezinformatoare și măsuri pentru transparența finanțării OSC-urilor. Sunt vizate și consolidarea presei independente, promovarea contra-narațiunilor, precum și sprijin pentru comunicarea strategică guvernamentală. La nivel local, formarea și instruirea liderilor comunitari – primari, profesori sau preoți – este văzută ca esențială pentru coeziunea socială, alături de extinderea accesului la informație pluralistă, în special în zonele rurale.

8.5 Concluzii la Capitolul 8

Analiza arată că dimensiunea identitară și socială a Republicii Moldova reprezintă nu doar o vulnerabilitate structurală, ci și unul dintre cele mai eficiente instrumente exploatate de actorii externi, în special Federația Rusă, pentru a submina stabilitatea națională. Diviziunile român vs. moldovean, rolul limbii ruse, influența bisericii afiliate Moscovei și fragilitatea grupurilor sociale vulnerabile sunt factori care au alimentat polarizarea și au împiedicat consolidarea unui consens civic.

Măsurile de răspuns adoptate – educație media, campanii civice, sancționarea mass-mediei dezinformatoare, dialogul cu liderii religioși moderați și instruirea liderilor comunitari – conturează un început

de strategie integrată. Totuși, succesul acestor inițiative depinde de coerența și consistența aplicării lor pe termen lung.

Constatări-cheie: identitatea trebuie reconstruită pe baze civice și democratice, nu pe criterii etnice sau geopolitice. Securitatea identitară nu poate fi asigurată prin măsuri punctuale, ci printr-o abordare complexă, care combină educația, integrarea socio-economică, comunicarea strategică și consolidarea presei independente. Doar construirea unei identități civice incluzive și reziliente, bazate pe valori democratice și orientare europeană, poate transforma diversitatea Republicii Moldova dintr-o vulnerabilitate exploatată în mod hibrid într-o resursă de unitate și stabilitate națională.

Capitolul 9

Războiul fără tancuri: spațiul cibernetic sub atac

Securitatea cibernetică a Republicii Moldova este puternic vulnerabilă din cauza resurselor limitate și a infrastructurii învechite, ceea ce expune statul la atacuri tot mai frecvente asupra instituțiilor și infrastructurii critice. Aceste atacuri, intensificate odată cu războiul din Ucraina și atribuite grupurilor afiliate Rusiei, transformă spațiul digital într-o armă hibridă de destabilizare.

9.1 Vulnerabilități exploatate

- **Infrastructură digitală învechită.** Multe instituții guvernamentale utilizează sisteme IT vechi, fără actualizări regulate de securitate. De exemplu, în 2020, un audit al Ministerului Finanțelor a arătat că peste 60% din infrastructura IT din administrația publică folosea software depășit.
- **Lipsa de personal specializat.** Republica Moldova are un deficit acut de experți în securitate cibernetică. Majoritatea specialiștilor IT bine pregătiți preferă să emigreze sau să lucreze pentru companii private, ceea ce lasă instituțiile publice slab protejate.
- **Coordonare instituțională fragmentată.** Centrul pentru Securitate Cibernetică, Serviciul de Informații și Securitate și Ministerul

Afacerilor Interne au competențe paralele, dar cooperarea între ele este adesea deficitară. Această fragmentare permite atacatorilor să exploateze lipsa de reacție unitară.

- **Dependența de infrastructura externă.** Multe servicii digitale (hosting, email, baze de date) sunt gestionate de companii private sau stocate în cloud-uri externe. Aceasta creează riscuri privind accesul neautorizat și controlul asupra datelor sensibile.

9.2 Tactici hibride utilizate

- **Atacuri de tip Distributed Denial of Service (DDoS).** În 2022, în timpul crizei energetice și al protestelor, mai multe site-uri guvernamentale – inclusiv portalul Președinției și cel al Guvernului – au fost vizate de atacuri masive de tip DDoS, revendicate de grupul pro-rus Killnet. Scopul a fost blocarea accesului cetățenilor la informații oficiale și crearea impresiei de haos.
- **Campanii de phishing și scurgeri de date.** În 2021 și 2022, mai multe instituții publice și partide pro-europene au fost vizate prin campanii de phishing. Unele atacuri au dus la scurgerea de emailuri și documente interne,

ulterior exploatate mediatic de presa afiliată Kremlinului pentru a discredita Guvernul.

- **Defăimarea prin publicarea de date false.** Unele atacuri au combinat date reale cu informații fabricate. Spre exemplu, în preajma alegerilor din 2021, au fost publicate online documente pretins provenite din emailurile staff-ului electoral al Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), amestecate cu falsuri pentru a crea scandaluri artificiale.

- **Atacuri asupra infrastructurii critice.** În 2022, compania Moldelectrica a raportat tentative de atac asupra sistemelor Supervisory Control and Data Acquisition (SCADA), utilizate pentru managementul rețelelor electrice. Deși atacurile nu au provocat întreruperi majore, ele au demonstrat vulnerabilitatea infrastructurii critice la operațiuni cibernetice ostile.

9.3 Impact asupra statului și societății

■ La nivel instituțional, atacurile cibernetice subminează capacitatea statului de a comunica eficient cu cetățenii. Atacurile DDoS asupra site-urilor guvernamentale transmit populației mesajul că autoritățile nu pot asigura funcționarea serviciilor digitale, amplificând neîncrederea în guvern.

■ La nivel politic, scurgerile de date și publicarea de documente falsificate afectează direct legitimitatea partidelor pro-europene. Chiar și atunci când falsurile sunt combătute, impactul mediatic și percepția publică rămân negative.

■ La nivel economic, atacurile asupra infrastructurii critice pot genera pierderi masive. O eventuală compromitere a sistemelor de management energetic ar putea provoca întreruperi în furnizarea de electricitate, cu efecte directe asupra industriei și asupra populației.

■ La nivel societal, atacurile cibernetice sunt folosite pentru a alimenta frica și incertitudinea. Populația ajunge să perceapă spațiul digital ca pe un mediu nesigur, ceea ce reduce utilizarea serviciilor online guvernamentale și blochează digitalizarea administrației publice.

9.4 Măsuri de răspuns

Republica Moldova a adoptat mai multe măsuri pentru a răspunde amenințărilor cibernetice. Strategia Națională de Securitate Cibernetică oferă un cadru pentru protecția infrastructurii critice, dezvoltarea CERT și alfabetizarea digitală. Totuși, implementarea este inegală, iar standardele pentru sectoarele critice întârzie.

Un rol central îl are CERT-GOV-MD, care gestionează incidente și sprijină instituțiile publice. Din 2022, a procesat peste 5.000 de cazuri, în special phishing și DDoS. Resursele umane și tehnice sunt însă insuficiente pentru atacuri complexe sau simultane.

Colaborarea internațională cu NATO, UE și SUA a adus schimburi de date și participarea la exerciții precum „Cyber Europe” și „Locked Shields”. Acestea au îmbunătățit reacția la atacuri mari, dar integrarea procedurilor externe în legislația națională rămâne dificilă.

În 2023, a fost introdusă raportarea obligatorie a incidentelor cibernetice în 24 de ore pentru instituții și furnizorii critici. Totuși, doar 70% respectă această regulă, ceea ce reduce eficiența răspunsului coordonat.

Securitatea cibernetică a Republicii Moldova este în prezent un domeniu strategic de reziliență și, totodată, una dintre cele mai dinamice arene de manifestare a războiului hibrid. Atacurile de tip DDoS, scurgerile de date și tentativele asupra infrastructurii critice arată că spațiul digital a devenit un câmp de luptă strategic, exploatat pentru destabilizare politică și subminarea încrederii publicului.

Deși au fost adoptate măsuri importante – Strategia Națională de Securitate Cibernetică, operaționalizarea CERT-GOV-MD, raportarea obligatorie a incidentelor și cooperarea cu partenerii occidentali – eficiența lor rămâne limitată de resurse insuficiente și coordonare fragmentată. Cooperarea internațională, inclusiv prin proiecte finanțate de UE și SUA, a început să dezvolte capacități de monitorizare și răspuns, iar extinderea acestui sprijin ar putea transforma domeniul dintr-o vulnerabilitate într-un pilon al rezilienței naționale.

Constatare-cheie: apărarea cibernetică trebuie integrată în arhitectura generală a securității naționale, cu investiții susținute, educație specializată și parteneriate internaționale. Doar astfel Republica Moldova își va putea proteja infrastructurile critice și va transforma spațiul digital într-o resursă strategică de reziliență.

9.5 Concluzii la Capitolul 9

Capitolul 10

Societatea civilă sub presiune: de la delegitimare la constrângere

Organizațiile societății civile (OSC) din Republica Moldova sunt actori-cheie în promovarea democrației, drepturilor omului și coeziunii sociale, însă rămân puțin înțelese de public. În ultimii ani, ele au devenit ținta unor campanii hibride de discreditare și marginalizare, în special din partea Federației Ruse. Aceste atacuri vizează resursele reputaționale, financiare și informaționale, slăbind reziliența statului și erodând fundamentele participării civice.

10.1 Vulnerabilități exploatate

- **Dependența financiară de donatori externi.** Peste 70% din finanțarea OSC provine din surse internaționale, ceea ce le face vulnerabile la tăieri bruște de fonduri și la campanii care contestă legitimitatea sprijinului extern.
- **Imagine publică fragilă.** Percepția redusă și cunoașterea limitată a activității OSC în rândul cetățenilor facilitează denigrarea și stigmatizarea.
- **Context politic polarizat.** Intensificarea atacurilor în preajma alegerilor și a reformelor pro-europene arată exploatarea vulnerabilității politice și a diviziunilor sociale

- **Slăbiciuni juridice și instituționale.** Utilizarea SLAPP arată cum justiția poate fi instrumentalizată pentru intimidare, în lipsa unor mecanisme ferme de prevenire a abuzurilor.
- **Spațiu civic neconsolidat.** Lipsa unor instrumente alternative de finanțare și dependența de sprijin politic creează riscuri pentru sustenabilitatea OSC.
- **Penetrarea prin OSC-uri paravan.** Organizații fictive sau controlate din exterior pot fi folosite pentru finanțări ilegale și manipulare electorală, subminând încrederea în întreg sectorul.

10.2 Tactici hibride utilizate

- **Denigrare și stigmatizare.** OSC-urile și ADO sunt ținte ale unor campanii de discreditare prin acuzații false, discurs de ură și etichete precum „agenți străini” sau „sorosiști”.
- **SLAPP.** Procese abuzive inițiate de politicieni împotriva mass-mediei critice, cu scop de intimidare; majoritatea sunt respinse de instanțe.

- **Dependență financiară.** Peste 70% din finanțarea OSC provine din surse externe; stoparea unor fonduri în 2025 a dus la închideri și la suspendarea proiectelor.
- **Inițiative legislative restrictive.** Proiectul de lege privind „agenții străini” amenință libertatea de asociere și participarea civică.
- **OSC-uri paravan.** Organizații precum „Evrazia” au fost folosite pentru finanțări ilegale, manipulare electorală și instruirea tinerilor în acțiuni destabilizatoare.

10.3 Impact asupra statului și societății

- La nivel instituțional, campaniile de discreditare și proiectele legislative restrictive subminează capacitatea OSC-urilor de a funcționa ca piloni ai democrației. Stigmatizarea prin etichete precum „agenți străini” sau „sorosiști” erodează legitimitatea juridică și reputațională a sectorului.
- La nivel politic, deturnarea organizațiilor prin structuri paravan, precum „Evrazia”, a afectat procesele electorale prin finanțări ilegale, cumpărarea voturilor și instigarea la proteste violente. Aceste acțiuni au compromis încrederea publică în integritatea democratică și au alimentat instabilitatea politică.
- La nivel economic, retragerea finanțării internaționale – inclusiv suspendarea suportului SUA în 2025 – a redus drastic capacitatea OSC-urilor de a implementa proiecte și programe esențiale. Închiderea unor organizații și pierderea locurilor de muncă au diminuat contribuția sectorului la coeziunea socială și la dezvoltarea comunitară.
- La nivel societal, discursul anti-OSC s-a normalizat, determinând scăderea încrederii publice sub 20% în 2024. Această tendință a creat un climat de teamă și autocenzură, delegitimând vocile critice și reducând implicarea civică. Vidul civic astfel generat favorizează interferența externă și consolidarea influenței autoritare.

10.4 Măsurile de răspuns

Republica Moldova a inițiat un set de măsuri menite să consolideze reziliența societății civile și să limiteze acțiunile de destabilizare.

La nivel legislativ, au fost inițiate proiecte pentru protejarea apărătorilor drepturilor omului și prevenirea abuzului de drept procesual (anti-SLAPP), în paralel cu

opoziția fermă a OSC-urilor față de proiectul de lege privind „agenții străini”, considerat anticonstituțional.

Pe dimensiunea de informare publică, OSC-urile au publicat rapoarte și acțiuni de reziliență, iar presa a realizat investigații jurnalistice sub acoperire, dezvăluind legăturile organizației „Evrazia” cu rețele afiliate lui Ilan Șor.

La nivel de coerciție și sancțiuni, poliția a investigat activitatea ilegală a organizației „Evrazia”, iar Statele Unite au impus sancțiuni în 2024 împotriva acesteia și a directoarei sale, Nelli Parutenco, pentru implicare în acțiuni de destabilizare.

În privința sustenabilității financiare a OSC-urilor, sunt promovate soluții precum extinderea mecanismului 2% pentru redirecționarea impozitului, creșterea deducerilor fiscale pentru donații, precum și adaptarea cadrului legal pentru crowdfunding, sponsorizări și venituri proprii.

Campaniile de denigrare și procesele SLAPP erodează încrederea populației, iar dependența de finanțarea externă amplifică riscul unui colaps al sectorului în cazul retragerii sprijinului internațional. Slăbirea OSC-urilor și a presei independente subminează reziliența democratică și capacitatea statului de a contracara amenințările hibride, în timp ce lipsa unor reglementări clare favorizează instrumentalizarea politică a spațiului civic.

Constatări-cheie: protecția societății civile și a mass-mediei independente este esențială pentru consolidarea rezilienței democratice, prevenirea capturării statului și apărarea Republicii Moldova în fața războiului hibrid.

10.5 Concluzii la Capitolul 10

Amenințările la adresa OSC-urilor vizează reducerea sprijinului public și diminuarea resurselor financiare, cu scopul de a justifica pe termen lung adoptarea unor legi restrictive, precum „Legea agenților străini”.

Tabel informativ

Cartografierea domeniilor țintă ale atacurilor hibride și măsurilor de răspuns

Domeniu	Vulnerabilități	Tactici	Impact	Măsuri de răspuns
Statul de drept	Polarizare identitară Nemulțumiri economice Instituții fragile Actori religioși/OSC cu narațiuni anti-UE	Finanțare externă Infiltrare provocatori Manipulare media/social media Retorică „dictaturii pro-UE”	- Decredibilizarea civicului autentic - Eroziunea încrederii în instituții - Fragmentarea societății - Instrumentalizarea drepturilor	Lege (2025) contra corupției întrunirilor Stopare fluxuri ilegale de bani Monitorizare SIS & CCA Campanii media & educație civică
Regiunea transnistreană	Control politic și cenzură Constrângere economică Monopol informațional Militarizarea tinerilor Îndoctrinare educațională	Represiuni și frică Taxe și bariere comerciale Propagandă totală Tabere paramilitare	- Încălcări ale drepturilor omului - Presiuni economice - Capturarea spațiului informațional - Consolidarea separatismului	Dialog pe educație/agricultură Sprijin școli românești Compensații fermieri Dubăsari Sesizarea OSCE / UE / CoE Informarea părinților/elevilor
Electoral	Finanțare netransparentă a partidelor (rețele externe, off-shore, cash) Instituții electorale cu resurse limitate (CEC, instanțe) Nivel scăzut de educație civică (electorat vulnerabil, rural) Polarizare mediatică (TV și media pro-rusă, narațiuni anti-UE)	Cumpărarea voturilor (bani, produse, servicii) Mobilizarea alegătorilor din Transnistria Campanii de dezinformare (ex. „Sandu închide biserici”) Atacuri cibernetice și scurgeri de date Delegitimarea instituțiilor electorale (CEC)	- Reducerea legitimității guvernării - Crize politice recurente după fiecare scrutin - Divizarea societății (rural vs. urban, pro-UE vs. pro-Rusia) - Încetățenirea ideii că votul e „marfă” - Exploatarea externă a vulnerabilităților (Rusia)	Cadrul legal anti-fraudă și sancțiuni mai clare Monitorizare națională și internațională extinsă Consolidarea CEC și instituțiilor electorale Independența mass-media și combaterea dezinformării online Campanii de educație civică și responsabilizarea partidelor Cooperare cu UE și parteneri externi
Economic	Capturarea companiilor de stat (Moldovagaz, Metalferos, Aeroport Chișinău) Dependența de remitențe (>15% PIB) Sistem bancar fragil (frauda bancară 2014) Dependență comercială de Rusia și embargouri	Corupție și capturare prin numiri politice „Laundromatul rusesc” (spălare >20 mld. USD) Embargouri ca pârgăhie politică (2006–2013) Investiții controlate politic în active strategice	- Crize financiare (gaura de 1 mld. USD, creșterea datoriei publice) - Pierderea controlului asupra infrastructurii strategice - Sărăcirea populației, migrație, dependență de remitențe - Menținerea influenței geopolitice ruse	Lichidarea băncilor implicate în fraude Consolidarea BNM și transparența acționariatului Audit și reformă la companiile de stat Reorientarea comerțului spre UE/România Reducerea dependenței energetice de Gazprom

Domeniu	Vulnerabilități	Tactici	Impact	Măsuri de răspuns
Corupției	Cultura impunității (dosare mari clasate/tergiversate) Capturarea instituțiilor judiciare (Consiliul Superior al Magistraturii, procurori controlați politic) Instanțe folosite la spălare de bani („Laundromatul rusesc”) Corupție administrativă și economică (Metalferos, Aeroport Chișinău)	Infiltrare economică prin companii paravan (ex. Gazprom–Moldovagaz) Justiție selectivă (dosare politice, protejarea oligarhilor) Manipulare legislativă („lawfare”, ex. sistem mixt 2017) Obstrucționarea reformelor UE prin control instituțional	- Subminarea legitimității politice și apatie civică - Pierderi economice de miliarde (frauda bancară, contracte trucate) - Cinism social, percepția că reformele sunt doar promisiuni - Propaganda pro-rusă exploatează corupția pentru a discredita democrația	Vetting-ul judecătorilor și procurorilor (Legea nr. 26/2022, cu sprijinul Comisiei de la Veneția) Investigarea și blocarea schemelor financiare ale grupării Șor Cooperare SIS–BNM–SPCSB pentru combaterea spălării banilor Măsuri preventive contra ingerințelor externe (interzicerea observatorilor conectați la servicii rusești)
Energetic	Dependența de gazele rusești (până la 100% în 2021) Electricitate controlată din Transnistria (MGRES, datorii >8 mld. USD) Infrastructură slab interconectată cu România/UE Reglementări opace și corupție (Moldovagaz, ANRE)	Șantaj contractual (reduceri/ opriri de gaze) Manipularea prețurilor (250 → 800 USD/1000 m³) Condiționarea livrărilor din Transnistria Intermediari locali corupți care blochează diversificarea	- Crize sociale (facturi mari, proteste 2022–2023) - Scăderea competitivității și investițiilor - Vulnerabilitate geopolitică față de Rusia - Energia folosită ca armă politică	Interconexiuni Vulcănești–Chișinău (2025) și Suceava–Bălți (2027) Stocuri de gaze (15% consum) și capacități flexibile (200–250 MWh) 27% regenerabile până în 2030 și reabilitarea 3% clădiri/an Strategia Energetică 2050, digitalizare și cooperare cu BERD, BEI, BM
Militar și apărare	Neutralitatea constituțională exploatată de Rusia (trupe GOTR, Cobasna ~20.000 tone muniții) Capacități reduse (6.000 militari, tehnică sovietică, lipsă apărare aeriană) Buget insuficient (0,4% PIB până în 2021)	Menținerea trupelor ruse și exerciții comune cu separatiștii Controlul depozitului de la Cobasna ca pârghie de șantaj Operațiuni de influență (propaganda: „armată inexistentă”, „NATO = război”) Exploatarea dependenței de donații externe pentru a submina încrederea în UE/NATO	- Amenințare directă la adresa suveranității și riscul activării Transnistriei ca front secundar - Cultură a neîncrederii și percepția că neutralitatea e „garanția” securității - Moldova ca spațiu-tampon vulnerabil, cu credibilitate redusă în negocieri internaționale	Strategia Securității Naționale și Strategia Națională de Apărare (nou cadru legislativ) Creșterea bugetului apărării la 1% din PIB până în 2030 Integrarea conceptului de război hibrid în planificare Consolidarea coordonării civil-militare prin exerciții și simulări

Domeniu	Vulnerabilități	Tactici	Impact	Măsuri de răspuns
Informațional	Dependența de televiziunile rusești (RTR, NTV, Pervii Kanal) Politizarea presei interne de către oligarhi/pro-ruși Penetrarea rețelelor sociale (Telegram, troli, conturi false) Nivel scăzut de educație media, mai ales rural	Impunerea narațiunilor geopolitice („scumpiri din cauza UE, nu Gazprom”) Rețele de troli și campanii coordonate pe Telegram/Facebook/TikTok Exploatarea fricii și identității (religie, tradiții, „UE va impune căsătorii gay”) Delegitimarea instituțiilor statului - Amplificarea separatismului în UTA Găgăuzia Fabricarea și distribuirea știrilor false (COVID, cedare teritorii, închiderea bisericilor)	• Influențarea alegerilor (ex. 2014, 2019) în favoarea partidelor pro-ruse • Slăbirea încrederii în instituții • Divizarea societății în „bule informaționale” antagonice • Menținerea Moldovei vulnerabile la strategia regională a Rusiei	Blocarea portalurilor și rețelelor rusești (sputnik.md, ria.ru, etc.) și retragerea licențelor TV (RTR, NTV, TV6, Orhei TV) Crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării Consolidarea SIS, CA și CEC pentru monitorizare și contracarare Colaborare cu StratCom EU și NATO StratCom COE Programe de educație media și reziliență civică sprijinite de OSC-uri
Identitar	Diviziunea români vs. moldoveni, alimentată istoric Segmente sociale marginalizate (pensionari, rural) Migrație masivă și depopulare (slăbirea coeziunii)	Promovarea „moldovenismului” distinct de românism Instrumentalizarea limbii ruse ca armă politică Religia ca vector geopolitic (Biserica sub Patriarhia Moscovei) Populism economic („Rusia = pensii și gaz ieftin”) Exploatarea migrației ca „faliment al UE”	• Instabilitate politică, alegeri polarizate pe identitate • Reducerea coeziunii sociale și lipsa identității civice comune • Instrumentalizarea grupurilor vulnerabile în proteste plătite - Republica Moldova ca „zonă gri” geopolitică vulnerabilă	Educație media și reforme curriculare pentru identitate incluzivă - Campanii civice și dialog interinstituțional Monitorizarea și sancționarea derapajelor religioase și mediatice Sprijin pentru presa independentă și contra-narațiuni Instruirea liderilor locali (primari, profesori, preoți) și extinderea accesului la informație pluralistă

Domeniu	Vulnerabilități	Tactici	Impact	Măsuri de răspuns
Cibernetetic	Infrastructură IT învechită (60% sisteme depășite în 2020) Lipsă de personal specializat (brain-drain în IT) Coordonare fragmentată (SIS, MAI, Centru Cyber) Dependență de infrastructură externă (cloud, hosting)	Atacuri DDoS asupra site-urilor guvernamentale (Killnet, 2022) Phishing și scurgeri de date exploatare mediatic Publicarea de documente falsificate (campania PAS 2021) Atacuri asupra infrastructurii critice (Moldelectrica, SCADA)	• Subminarea capacității statului de a comunica online • Eroziunea legitimității partidelor pro-UE prin scurgeri/falsuri • Riscuri economice prin atacuri asupra energiei • Crearea unei percepții de insecuritate digitală în societate	Strategia Națională de Securitate Cibernetică - CERT-GOV-MD (5.000 cazuri gestionate din 2022) Colaborare NATO/UE/SUA și exerciții („Cyber Europe”, „Locked Shields”) Raportarea obligatorie a incidentelor (24h, respectată parțial ~70%) Investiții în alfabetizare digitală și infrastructură critică
Societatea civilă	Dependență de donatori externi (>70%) - Imagine publică fragilă, stigmatizare Polarizare politică și atacuri în campanii - Slăbiciuni juridice (processe SLAPP) Lipsa mecanismelor alternative de finanțare OSC-uri paravan folosite pentru finanțări ilegale	Campanii de denigrare („agenți străini”, „sorosiști”) Procese abuzive SLAPP împotriva mass-mediei Tăieri de fonduri (ex. SUA 2025) → închideri de OSC-uri Proiecte legislative restrictive („agenți străini”) OSC-uri paravan („Evrazia”) implicate în manipulări electorale	• Slăbirea rolului OSC ca piloni ai democrației • Finanțări ilegale și manipulări electorale prin OSC-uri paravan • Reducerea resurselor sectorului, închideri și pierderea locurilor de muncă • Eroziunea încrederii publice (<20% în 2024), autocenzură și vid civic	Inițiative anti-SLAPP și opoziția față de legea „agenților străini” Rapoarte și investigații media expunând rețele ilegale Investigații și sancțiuni contra „Evrazia” Promovarea sustenabilității financiare: mecanism 2%, deduceri fiscale, crowdfunding, venituri proprii